

TRETMAN MESTA PRIKLJUČENJA NA DISTRIBUTIVNI SISTEM U PROPISIMA

Obrenko ČOLIĆ¹, "EPS Distribucija" d.o.o. Beograd, Sektor za planiranje i investicije Novi Sad, Republika Srbija
Dragana ZEČEVIĆ, JP Elektroprivreda Srbije", TC Novi Sad, Odsek za tehničke usluge Pančevo, Republika Srbija

KRATAK SADRŽAJ

Planiranje razvoja distributivnog sistema električne energije (u daljem tekstu: DS) kruto je spregnuto sa planiranjem priključenja novih objekata kojima treba obezbediti kvalitetnu isporuku električne energije. U Zakonu o energetici Republike Srbije je definisan pojam DS, pa se čini da su granice DS potpuno jasno određene. Zanic između DS i prenosnog sistema može se reći da je to savim tačno, ali je granica između DS i instalacije objekta koji treba da bude priključen na DS posredno definisana preko pojmova „mesto priključenja“ i „priključak“. Pravilno i nedvosmisleno definisanje mesta priključenja je veoma važno, jerse u odnosu na tu tačku definiše razgraničenje prava, obaveza i odgovornosti između operatora DS i korisnika, kako u procesu pripreme, projektovanja i izgradnje elektroenergetskih objekata i instalacija, tako i u procesu njihove eksploatacije, odnosno razmene električne energije između DS i instalacije objekta korisnika. Takva praksa se primenjuje kako u domaćim propisima, tako i u propisima drugih zemalja. Stoga je potpuno logično što je u Zakonu o energetici navedeno da operator DS mora u odobrenju za priključenje precizno definisati mesto priključenja. S druge strane, u Zakonu je data opšta definicija pojma priključka, koja ostavlja prostor za različite interpretacije. Ovo uzrokuje nesporazume između pojedinih učesnika u procesu planiranja priključenja novih objekata na DS. Dodatni razlog za nesporazume je korišćenje i nekih drugih pojmova, kako u propisima, tako i u zvaničnoj i nezvaničnoj komunikaciji između učesnika predmetnom procesu, kojima se definišurazgraničenja pojedinih prava, obaveza i odgovornosti. U radu je dat prikaz definisanja pojmova mesta priključenja i priključka u važećim i prethodnim domaćim propisima, propisima nekih drugih zemalja, sa ciljem da se ukaže na uzroke tih nesporazuma. U zaključku je dat predlog kako da se takvo stanje poboljša..

Ključne reči: mesto priključenja, priključak na distributivni sistem.

SUMMARY

The planning of the development of electricity distribution system (hereinafter: DS) is solidly coupled with the planning of connection of new facilities to ensure the quality delivery of electricity. The Energy Law of the Republic of Serbia defines the term of DS, so it seems that the boundaries of the DS are clearly defined. If the boundary between the DS and the transmission system can be said to be clear, the boundary between the DS and the installation of the object to be connected to the DS is indirectly defined through the terms "point of connection" and "connection". Proper and unambiguous definition of the point of connection is very important, because in relation to this point rights, obligations and responsibilities between DS operator and system user is defined, both in the process of preparation, design and construction of electric power facilities and installations, as well as in the process of their exploitation and electricity of exchange. Such practice is applied both in domestic regulations and in regulations of other countries. It is therefore logical that in the Energy Law is defined that the DS operator must define the connection location precisely in the connection approval, but on the other hand, the Law gives the general term of connection, which leaves space for different interpretations, which causes misunderstandings between individual participants in the process of planning the connection of new facilities to the DS. An additional reason for the misunderstanding is the use of some other terms in the regulations which are used to define the delimitation of certain rights, obligations and responsibilities. The paper gives an overview of the definitions of the terms of the point of connection and the connection in the valid and previous regulations the Republic of Serbia and regulations

¹ O. Čolić, "EPS DISTRIBUCIJA" d.o.o. Beograd, Sektor za planiranje i investicije Novi Sad, 21000 Novi Sad, Bulevar oslobođenja 100, e-mail: obrenko.colic@epsdistribucija.rs, tel 021 4821288.

of some other countries, with the aim of pointing out the causes of these misunderstandings and as a suggestion how to improve this situation.

Keywords: point of connection, renewable sources, distributed generation, voltage control.

UVOD

Elektroenergetski sistem Republike Srbije (u daljem tekstu: EES) predstavlja jedinstven tehničko-tehnološki sistem u kom se obavlja proizvodnja, prenos, distribucija i potrošnja električne energije. Uravnoteženost rada EES podrazumeva da se navedene aktivnosti izvršavaju istovremeno i kontinuirano. Navedene aktivnosti, izuzev potrošnje električne energije, spadaju u grupu energetske delatnosti. Onesu zajedno sa snabdevanjem i upravljanjem organizovanim tržištem električne energije potpuno uređene kroz odredbe Zakona o energetici i njegovih podzakonskih akata Na direktan ili indirektan način definisane su granične tačke pojedinih tehničko-tehnoloških podcelina na način da se proizvodnja, prenos i distribucija električne energije mogu pridružiti odgovarajućoj tehničko-tehnološkoj podcelini EES. Energetska delatnost distribucije električne energije i upravljanja distributivnim sistemom, kao i energetska delatnost distribucije električne energije i upravljanja zatvorenim distributivnim sistemom se obavlja u okviru distributivnog sistema (daljem tekstu: DS), odnosno zatvorenog distributivnog sistema. Cilj ovog rada je da se identifikuju karakteristične granične tačke DS, pri čemu se zaključci koji se daju u ovom radu za DS mogu primeniti i na zatvoreni DS.

Operator DS preuzima električnu energiju iz prenosnog sistema u tački koja je identifikovana kao mesto međusobnog povezivanja prenosnog i distributivnog sistema. U propisima, i praktičnoj primeni tih propisa ne postoje nedoumice u vezi identifikacije mesta povezivanja DS sa prenosnim sistemom. Zakon o energetici precizno definiše ovu tačku na granici prenosnog sistema i DS. Međutim, na granici između DS i instalacija korisnika distributivnog sistema (u daljem tekstu: korisnik) u propisima koji su na snazi, kao i propisima koji su se u prošlosti primenjivali u Republici Srbiji (daljem tekstu: RS), koriste se različiti pojmovi, kojima se definiše razgraničenje prava, obaveza i odgovornosti između operatora DS i korisnika, kako u procesu pripreme, projektovanja i izgradnje elektroenergetskih objekata i instalacija, tako i u procesu eksploatacije EES, odnosno procesu razmene električne energije između DS i instalacije objekta korisnika.

POJAM DISTRIBUTIVNOG SISTEMA U ZAKONU O ENERGETICI

Prema aktuelnom Zakonu o energetici, koji je donet 2014. god. (1) DS čine: distributivna elektroenergetska mreža, upravljački centri i upravljački sistemi u funkciji obavljanja distributivne delatnosti, telekomunikaciona infrastruktura, informacioni sistemi i drugi sistemi neophodni za obavljanje delatnosti i funkcionisanje DS. U Zakonu je navedeno da je distributivna elektroenergetska mreža funkcionalno povezan skup elektroenergetskih objekata i taksativno je nabrojano od kojih se elemenata sastoji DS, uključujući i merne uređaje na mestima primopredaje u i iz distributivne elektroenergetske mreže. Zakon definiše priključak nakon izgradnje postaje deo DS. Ovim je određeno da krajnja tačka priključka predstavlja krajnju tačku DS. Međutim, prilikom definisanja pojma priključka Zakon o energetici je uveo uopštenu formulaciju koja otvara prostor za izvesne nedoumice ili različite interpretacije. Priključak na sistem je definisan kao skup vodova, opreme i uređaja, uključujući mernu opremu i merno mesto, kojima se instalacija objekta korisnika fizički povezuje sa DS.

Za identifikaciju karakterističnih tačaka na granici DS i instalacije korisnika Zakon o energetici je uveo sledeće pojmove:

- mesto priključenja na DS,
- mesto merenja električne energije,
- mesto predaje električne energije,
- mesto preuzimanja električne energije,
- mesto primopredaje električne energije,
- mesto isporuke električne energije,
- mesto razgraničenja odgovornosti između ODS i korisnika,
- mesto razgraničenja odgovornosti za isporučenu električnu energiju između ODS i korisnika,

- mesto na kom se graniče instalacije objekta korisnika i DS.

Međusobni odnos gore navedenih tačaka jedefinisiran u samim odredbama Zakona o energetici ili kroz odredbe Uredbe o uslovima isporuke i snabdevanja električne energije (2). Preciznije rečeno, sve ove tačke i njihov međusobni odnos su jasno definisani u ova dva propisa, izuzev mesta priključenja. Uredbom (2) je jasno i nedvosmisleno definisano kako se određuje mesto razgraničenja DS i instalacije objekta korisnika za različite slučajeve i kako se određuje položaj mernog mesta u odnosu na tu tačku. Definisano je da mesto razgraničenja odgovornosti za isporučenu električnu energiju između operatora DS i korisnika, mesto na kom se graniče instalacije objekta korisnika i DS i mesto isporuke električne energije predstavljaju jednu te istu tačku. Jedina tačka koja je u ova dva propisa ostala nedefinisana je mesto priključenja. Zakon o energetici navodi da ovu tačku određuje operator DS u odobrenju za priključenje, koje se izdaje na zahtev budućeg ili postojećeg korisnika. Tako se čini da operator DS ima slobodu da samostalno odredi mesto priključenja. Međutim, lako je uočiti da zapravo mesto priključenja mora biti na mestu na kom se graniče instalacije objekta korisnika i DS.

U ovom radu se naglašava značaj mesta priključenja kao tačke koja je bitna za razgraničenje prava, obaveza i odgovornosti između operatora DS i korisnika sistema u procesima:

- planiranja, pripreme, projektovanja i izgradnje elektroenergetskih objekata i instalacija (faza planiranja i izgradnje),
- isporuke električne energije tokom rada (faza eksploatacije i upravljanja)

Način uspostavljanja odnosa između operatora DS i korisnika u navedenim fazama definisan je kroz odredbe Zakona o energetici i ostalih podzakonskih akata, a bliže odrednice koje se odnose na određivanje troškova u tom odnosu definisala je Aegencija za energetiku RS (u daljem tekstu: AERS) u svojstvu regulatornog tela za oblast energetike. AERS je donela Metodologiju za određivanje troškova priključenja na sistem za prenos i distribuciju električne energije (3) i Metodologiju za određivanje cene pristupa sistemu za distribuciju električne energije (4). Metodologija za određivanje troškova priključenja na sistem za prenos i distribuciju električne energije (3) se odnosi na određivanje troškove u fazi planiranja i izgradnje, a Metodologija za određivanje cene pristupa sistemu za distribuciju električne energije (4) se odnosi na određivanje troškova u fazi eksploatacije i upravljanja. U obe metodologije je navedeno da se predmetni troškovi određuju na osnovu mesta priključenja na DS. Imajući u vidu već spomenute odrednice ostalih propisa, potpuno je jasno da je mesto priključenja granična tačka koja određuje prava, obaveze i odgovornosti za: izgradnju objekata, korišćenje objekata, održavanje objekata u tehnički ispravnom stanju, otklanjanje kvarova i poremećaja u zakonskim rokovima, isporuku električne energije, gubitke električne energije, kvalitet električne energije i nadoknadu direktne štete drugoj strani koja je nastala kao posledica nepridržavanja propisa i pravila struke.

Sva navedena prava, obaveze i odgovornosti se mogu poistovetiti sa jednim pravom, a to je pravo svojine, Takav stav se može iskazati za sve buduće korisnike za koje treba odrediti mesto priključenja i u skladu sa tim izgraditi priključak. Međutim, za korisnike čiji su objekti i instalacije već priključeni na DS, postoje nasleđene situacije kao posledica različitih propisa, koji su bili na snazi u prošlosti i za koje ne postoji način da se mesto priključenja izjednači sa razgraničenjem prava svojine. Ako ostavimo po strani činjenicu da operator DS i postojeći korisnici nisu izvršili obavezu iz Zakona o energetici, po kojoj je trebalo zaključiti ugovor i spovesti postupak prenosa prava svojine nad EEO koji čine DS, može se uočiti da postoje slučajevi u kojima se ne može odrediti mesto priključenja kao tačka razgraničenja između DS i instalacije korisnika. To je takozvana „subpotrošnja“ ili „indirektna potrošnja“, što se može smatrati pretečom ili osnovnom pretpostavkom za uvođenje pojma zatvorenog distributivnog sistema u RS. Činjenica je da su takve situacije nastale kao posledica usitnjavanja i privatizacije nekada velikih industrijskih kompleksa, ali i prava, koje je postojalo u prethodnim propisima, da se preko sopstvene instalacije jednog korisnika može dozvoliti isporuka električne energije drugom korisniku, uz prethodno pribavljenu saglasnost operatora DS.

TRETMAN MESTA PRIKLJUČENJA U PRETHODNIM ZAKONIMA U RS

Sa stanovišta teme koja se obrađuje u ovom radu, značajna promena prethodnih propisa, koji su bili na snazi u RS je uvedena kroz odredbe Zakona o energetici iz 2004. godine (5). Do stupanja na snagu tog zakona mesto priključenja je bilo određeno u skladu sa granicom u pogledu vlasništva nad objektom, tj. instalacijom, koja se priključuje na sistem. Na ovaj način je priključak sa mernim uređajem bio deo instalacije objekta potrošača, tj. u vlasništvu potrošača. Naime, Zakonom o elektroprivredi iz 1991. godine (6) je bilo definisano da se za mesto priključenja može odrediti izolator na krovnom ili zidnom nosaču, razvodni orman na zgradi, odnosno odgovarajući elektroenergetski objekat potrošača, a Odlukom o opštim uslovima za isporuku električne energije (7) iz 1994. god. je bilo definisano sledeće:

- mesto predaje na kome potrošač preuzima el.energiju od isporučioaca je mesto gde se graniče objekti isporučioaca i potrošača,
- EEO iza mesta priključenja su vlasništvo potrošača,

Pod pojmom EEO u prethodnom stavu se podrazumeval: EEO, uređaji, postrojenja ili instalacije. To je faktički značilo da sudo 2004. godine, mesto priključenja i priključak stajali u sledećem redosledu:

DS – mesto priključenja – priključak – objekat potrošača

U cilju lakšeg praćenja ovog teksta podsetićemo da se u propisima do 2004. godine za lice koje preuzima električnu energiju iz DS za svoje potrebe koristio pojam „potrošač“, od 2004. godine do 2011. godine se koristio pojam „kupac“ (zbog harmonizacije sa evropskim direktivama i ratifikovanim ugovorima), a nakon 2011. godine je uveden pojam „korisnik sistema“ (da bi se na taj način obuhvatio proizvođač električne energije iz distribuiranih izvora).

Suštinski cilj promene koja je uvedena Zakonom o energetici iz 2004. godine, a tiče se teme u ovom radu, je da merni uređaj na granici između DS i potrošača pređe u zoni odgovornosti operatora DS. Prema odredbama tog zakona merni uređaj je predstavljao mesto predaje električne energije i mesto razgraničenja odgovornosti za predatu električnu energiju između energetskeg subjekta i kupca. To je značilo da su mesto priključenja i priključak stajali u sledećem redosledu:

DS – priključak – mesto priključenja – objekat potrošača

Međutim, takav položaj mesta priključenja nije bio tako očigledan iz više razloga. Prvo, uveden je pojam mesto razgraničenja odgovornosti za predatu električnu energiju, čiji položaj je precizno određen u odnosu na merno mesto. Drugo, pojam priključka je uveden u poglavlje sa definicijama, ali je definicija data suviše uopšteno, tako da je praktično izgubila svoj smisao. Treće, položaj mesta priključenja je trebalo da odredi operator DS u odobrenju za priključenje.

Generalno, Zakonom o energetici iz 2004. godine je uveden veliki broj značajnih promena u obavljanje energetske delatnosti, a od značaja za temu u ovom radu se mogu uočiti sledeće promene:

- osnovana je AERS,
- uvedena je delatnost trgovine električnom energijom koja je odvojena od delatnosti distribucije,
- uveden je veliki broj podzakonskih akata kojima je bilo potrebno bliže urediti pojedine oblasti,
- kupac, tj. korisnik je imao obavezu da plaća troškove priključenja u koje su spadali svi troškovi nabavke opreme i izgradnje priključka, a operator sistema je imao obavezu da nabavi svu potrebnu opremu i izgradi priključak,
- elektroprivredu je bilo potrebno transformisati na način da se razdvoje regulisane od tržišnih delatnosti,
- odredbe zakona su istovremeno usklađivane sa promenama propisa u domenu izgradnje objekata, koji su takođe pretrpeli nekoliko krupnih izmena u više iteracija, počev od 2001. odine.

Velike promene u radu, radi usklađivanja sa tim izmenama, su morale da se sprovedu u svim segmentima elektroprivredne delatnosti. Zaotpočinjanje tog procesa bilo neophodno da se donese više podzakonskih akata, odmah nakon stupanja na snagu Zakona o energetici iz 2004. godine. Donošenje tih akata je bilo u nadležnosti različitih subjekata. Za neke propise je bila zadužena Vlada RS, za neke resorno ministarstvo, za neke AERS, a za neke pojedini energetske subjekti. Gotovo svi podzakonski akti su doneti nakon isteka propisanog roka. Među prvim podzakonskim aktima doneta je Uredba o uslovima isporuke električne energije (2), i to posle više od godinu dana od stupanja na snagu zakona. Među poslednjim aktima doneta su Pravila o radu distributivne mreže, nakon više od pet godina od stupanja na snagu gore navedenog zakona. U takvoj situaciji su operatori DS, koji su postojali u RS, različito tumačili i primenjivali odredbe zakona. Vveoma čest slučaj u pogledu određivanja mesta priključenja je bio da se nastavi praksa ustanovljena zakonom iz 1991. godine. Ovo je faktički značilo da je, u većem delu RS, kupac, tj. korisnik samostalno izvodio priključak i da je za mesto priključenja birana tačka koja se nije poklapala sa mestom razgraničenja odgovornosti za predatu električnu energiju i mernim mestom, kako je zapravo trebalo da se radi.

Uočavamo da je Zakonom o energetici iz 2004. godine uveden pojam mesta razgraničenja odgovornosti za predatu električnu energiju, ali da se u njegovim odredbama ne pominje pravo vlasništva, odnosno svojine. U tom smislu situacija se nije značajno promenila ni stupanjem na snagu Zakona o energetici iz 2011. godine (8). Aktuelni Zakon o energetici iz 2014. godine je samo preuzeo korišćenje nekoliko karakterističnih tačaka, koje predstavljaju mesta razgraničenja pojedinih odgovornosti. One su zapravo uvedene kroz odredbe Zakona o energetici iz 2011. godine i Uredbe o uslovima isporuke i snabdevanja električne energije iz 2013. godine. Time odredbe zakona nisu postale jasnije, niti je pojednostavljena primena zakona.

Pravila o radu distributivne mreže za tadašnjih pet operatora DS u RS doneta su u periodu od decembra 2009. godinedo februara 2010. godine. Tih 5 Pravila o radu DS su praktično bila potpuno identična, što je trebalo da omogući ujednačenost postupanja u svim delovima RS. Međutim, verovatno je kašnjenje u donošenju Pravila o radu uzrokovalo jednu veoma bitnu neusaglašenost sa Zakonom o energetici iz 2004. godine. Ta neusaglašenost se upravo

odnosila na mesto priključenja, na ključnu tačku koja je tema ovog rada. U delu Pravila o radu koji se odnosi na priključenje eletrane na DS priključak je definisan na sledeći način: Priključak elektrane je skup aparata, uređaja i opreme kojom se povezuje mesto priključenja u elektrani sa mestom priključenja na DS. Ovakva definicija priključka preuzeta je iz verzije Tehničke preporuke br.16, čija je prva verzija objavljena 2003. godine (9), dakle, pre stupanja na snagu Zakona o energetici iz 2004. godine. Ovom odredbom ustanovljena su dva mesta priključenja na jednom priključku, od kojih je jedan označavao početak, a drugi kraj priključka. Takav pristup u izradi Tehničke preporuke br. 16 se može objasniti činjenicom da tehnička preporuka uređuje tehnološka rešenja, a ne međusobne odnose pojedinih subjekata (termini su korigovani u verziji Tehničke preporuke br.16, koja je objavljena 2011. godine(10)). Ova neusaglašenost Pravila o radu sa zakonom je otklonjena tek u 2017. godini, stupanjem na snagu nove verzije Pravila o radu DS (11). Parvila o radu DS iz 2017. godine su usaglašena sa aktuelnim Zakonom o energetici. Pretpostavlja se da je opisana neusaglašenost imala uticaja da se u nekim područjima RS nastavi sa praksom koja se primenjivala na osnovu propisa koji su bili na snazi pre 2004. godine. Naravno da opisana neusaglašenost nije bila jedina, niti najznačajnija, koja je uzrokovala smetnje u primeni odredaba iz Zakona o energetici. Razlozi bi se mogli tražiti u koincidenciji grupe činilaca, kao što su neefikasnost u započetoj transformaciji elektroprivrede, organizacione promene unutar operatora DS, veliki broj promena zakona u različitim oblastima, kao što je uvođenje koncepta javnih nabavki, itd. Ali svi ti i ostali uticajni faktori nisu od značaja za temu koja se obrađuje u ovom radu. Zadržavanje ustaljenih šema postupanja i prakse koja se primenjivala na osnovu propisa koji su bili na snazi do 2004. godine, omogućavala je sasvim sigurno, lakšurealizaciju.. Posledica toga je da je priključak u takvim slučajevima gradio korisnik sistema kao svoju investiciju i da je nakon izgradnje, priključak postao svojina korisnika. Ovo je opet, predstavljalo neusaglašenost sa Zakonom o energetici.

NEUSAGLAŠENOSTI – ZNAČAJNIJI PRIMERI IZ PRAKSE

Korišćenje pojmova priključak i mesto priključenja u Zakonu o planiranju i izgradnji

Pojam priključka na DS u Zakonu o planiranju i izgradnji (12) nije potpuno usaglašen sa Zakonom o energetici. Osnovna razlika se sastoji u tome da je u Pravilniku o sadržini, načinu i postupku izrade i način vršenja kontrole tehničke dokumentacije prema klasi i nameni objekata (13) „priključak na elektroenergetsku mrežu“ definisan kao deo instalacije objekta koji se priključuje na DS, što je u suprotnosti sa Zakonom o energetici i Metodologijom (3) Dodatno, u okviru ovog pravilnika, u delu u kom se definiše sadržaj grafičke dokumentacije projekta instalacija uvedeni su pojmovi „mesto priključenja na objektu“ i “mesto priključenja na postojeću infrastrukturu, na granici parcele”, kojima se identifikuju početak i kraj priključka, u smislu ovog pravilnika. Ipak može se uočiti da ovako identifikovan priključak ne predstavlja definiciju, već je tu da bi se bliže definisao sadržaj projekta električnih instalacija. Samim tim ovako opisani priključak kao deo instalacije ne predstavlja zasebnu celinu u smislu definicije pojma objekta, koja je data u Zakonu o planiranju i izgradnji. Slična situacija postoji i u odredbi Zakona o planiranju i izgradnji u kojoj se definiše za koje objekte nije potrebno pribaviti građevinsku dozvolu. U toj odredbi je eksplicitno navedeno da se za deo elektrodistributivne mreže od transformatorske stanice do mesta priključka na objektu kupca pribavlja rešenje o odobravanju izvođenja radova. Opisane neusaglašenosti Zakona o planiranju i izgradnji sa Zakonom o energetici treba imati u vidu, ali ih nije potrebno potencirati. Iz same definicije pojma objekta koja je data u Zakonu o planiranju i izgradnji može se posredno zaključiti da je “priključak na elektroenergetsku mrežu” zapravo deo DS, a ne instalacije koja se priključuje na DS. Dodatno, može se reći da je “mesto priključenja na postojeću infrastrukturu, na granici parcele” primer prenormiranja. Prvo iz razloga što mesto priključenja nije nužno i isključivo na granici parcele, a drugo, u momentu projektovanja instalacija, DS, tj. infrastruktura do granice parcele sigurno ne mora da postoji, .

Neusaglašenost postojećeg stanja u DS sa koncepcijom ustrojenom u aktuelnim propisima

Kao što je već napomenuto, u postojećem DS postoje neusaglašenosti sa aktuelnim propisima, kao posledica promene regulative tokom vremena. Po mišljenju autora ovog rada neusaglašenost koja će najteže biti otklonjena je sprovođenje prenosa prava svojine na objektima koji se koriste za obavljanje distributivne delatnosti. Do sada nisu preduzeti sistemski koraci po ovoj obavezi, već su se samo rešavali pojedinačni slučajevi, na inicijativu zainteresovanih korisnika. Zato je neophodno je sagledati sve pravne aspekte ove zakonom utvrđene obaveze i

utvrditi mehanizme koji bi, kroz buduće zakonske odredbe, omogućili da se postupak prenosa prava svojine odblokira i u razumnom vremenskom roku završi. U međuvremenu, potrebno je omogućiti (npr. donošenjem adekvatne uredbe) da se priključenje novih objekata na DS izvodi na način da mesto priključenja ne mora nužno biti tačka u kojoj se razgraničava svojina nad objektima između budućeg korisnika i operatora DS. To bi se moglo postići ako bi se mesto priključenja definisalo kao tačka razgraničenja distributivnog sistema i instalacije koja je u svojini korisnika (kako je predloženo u ovom radu). Na taj način bi svojina nad postojećim instalacijama za koje se traži promena uslova priključenja bila opredeljujuća za uspostavljanje novog odnosa između korisnika i operatora DS. Operator DS bi imao obavezu da, u definisanju tehničkih uslova za priključenje, primeni aktuelne odredbe Zakona o energetici i podzakonakah akata. Za nove instalacije za koje se traži priključenje je svakako unapred zadovoljen uslov da je mesto priključenja ujedno i mesto razgraničenja prava svojine.

Postoje ituaeije da je najekonomičnije da se priključak izgadi od postojeće tačke DS koja nije u svojini operatora DS, odnosno od tačke za koju ne postoji osnov prava korišćenja. Taj problem bi se mogao prevazići na dva načina:

- da se postojeći vlasnik opredeli, u tom momentu, za prenos prava svojine, što je u opštem slučaju teško ostvariti,
- da se operatoru sistema omogući da pribavi odgovarajući osnov prava korišćenja uz pravičnu naknadu postojećem vlasniku objekta.

MESTO PRIKLJUČENJA U INOSTRANIM PROPISIMA

U ovom poglavlju dat je prikaz karakterističnih tačaka u propisima drugih država, koje se nalaze na granici između DS i instalacije korisnika. Cilj ovog prikaza je da samo ukaže na to da stanje po ovom pitanju u svetu nije unificirano, da ima različitih pristupa. Nije rađena posebna analiza da bi se utvrdili propisi kojih zemalja bi bili reprezentativni. U ovom radu su prikazani propisi Velike Britanije (14) i Kanade (15). U nastavku teksta su date definicije ili opisi karaketrističnih tačaka, koji su dati u navedenim dokumentima.

Distributivni kod Velike Britanije

Mesto priključenja (Connection Point) je ulazna tačka ili izlazna tačka DS. Ulazna tačka je tačka u kojoj je priključena distribuirana proizvodnja na DS, gde električna enegija ulazi u DS, pod normalnim pogonskim uslovima. Izlazna tačka je tačka u kojoj se vrši predaja električne energije iz DS ka instalacijama korisnika, pod normalnim pogonskim uslovima.

Granica upravljanja (Operational Boundary) je granična tačka između uređaja kojima upravlja jedna ili druga strana (operator DS ili korisnik) i ta tačka je definisana u posebnom protokolu.

Granica vlasništva (Ownership Boundary) je granična tačka između električnih uređaja koji su u vlasništvu operatora DS ili korisnika. Granica vlasništva je ujedno i tačka u kojoj se vrši primopredaje električne energije.

Mesto primopredaje (snabdevanja) električne energije (Point of Supply) je tačka u kojoj se vrši predaja i preuzimanje električne enegije u, odnosno iz DS i ova tačka je predmet dogovora između operatora DS i korisnika. Uobičajeno je da se ta tačka na niskom naponu nalazi na izlaznim krajevima DS, neposredno iza mernih uređaja. Na višim naponskim nivoima mesto primopredaje je predmet posebnog ugovora koji se zaključuje u svakom pojedinačnom slučaju.

Mesto isporuke električne energije (Point of Delivery) se ne definiše kao poseban pojam, veće se koristi u opisima i definicijama drugih pojmova.

Zahtevi za priključenje distribuirane proizvodnje u Kanadi

Za prikaz karakterističnih tačaka u propisima Kanade izabran je dokument u kom su definisani zahtevi za priključenje distribuirane proizvodnje (14), kao složeniji slučaj priključenja.

Mesto zajedničkog priključenja (Point of Common Coupling - PCC) je tačka u kojoj se uređaji i oprema elektrana spajaju sa DS. Vlasnik elektrane je odgovoran za projektovanje, izgradnju, održavanje i pogon uređaja i opreme koja se nalazi do mesta zajedničkog priključenja. Sva oprema koja se nalazi na strani elektrane u odnosu na PCC mora zadovoljiti zahteve za priključenje koje definiše operator DS. Operator DS je odgovoran za projektovanje, izgradnju, održavanje i pogon uređaja i opreme koja se nalazi na strani DS u odnosu na PCC.

Mesto priključenja (Point of Connection) je tačka u kojoj će nova priključna oprema elektrane ili novi vod operatora DS biti spojena sa postojećim DS.

Demaraciona tačka (Demarcation Point) je tačka u kojoj se zavšavaju krajevi opreme operatora DS i gde počinju krajevi opreme korisnika.

Danom donošenja verzije akta iz 2013. godine (14) prestali su da se koriste neki pojmovi koji su bili definisani u poglavlju o pojmovima prethodne verzije tog akta, među kojima su:

Priključna oprema (Interconnection facility) je skup opreme i uređaja koja se koristi za priključenje na DS.

Mesto povezivanja (Interconnection Point). Nije data posebne definicija mesta povezivanja, već se ovaj pojam koristi ravnopravno sa mastom zajedničkog povezivanja (PCC).

Mesto isključenja (Point of Disconnection) je tačka u kojoj je postavljen rasklopni uređaj koji omogućava odvajanje uređaja i opreme u elektrani od DS. Rasklopni uređaj mora da bude sposoban da odvoji elektranu od DS u slučaju kvara ili poremećaja, kao i da zadovolji sve ostale tehničke uslove koje definiše operator DS

Mesto isporuke električne energije (Point of Delivery) nije bio definisan kao poseban pojam, već se koristio u opisima i definicijama drugih pojmova.

Mesto snabdevanja (Point of Supply) nije bio definisan kao poseban pojam, već se koristio u opisima i definicijama drugih pojmova

USPOSTAVNJE MESTA PRIKLJUČENJA KAO KLJUČNE TAČKE NA GRANICI DS I INSTALACIJE KORISNIKA

Najprikladnije, u smislu stvarnog stanja na terenu, bi bilo da se uoče dva dela priključka: deo priključka u nadležnosti operatora DS i deo priključka u nadležnosti korisnika. Granica između ta dva dela priključka bi bila mesto priključenja. Takav model se primenjuje u nekim državama u slučajevima kada je mesto priključenja negde u prostoru između postojećeg sistema i objekta kojeg treba priključiti (nije unutar objekta). Međutim, takav pristup bi nametnuo obavezu da se značajno izmene pojmovi, definicije i odredbe Zakona o energetici i podzakonskih akata tog zakona, pri čemu bi i u jezičkom smislu postojale poteškoće da se pravilno i na jednostavan način definišu pojmovi i odnosi između tih pojmova. Jednostavno rečeno, ne postoji jednostavnija jezička konstrukcija za pojam „deo priključka u nadležnosti operatora DS“. Zbog toga je prikladnije da se reč priključak koristi isključivo za deo koji je u nadležnosti operatora DS, a da se za deo priključka koji je u nadležnosti korisnika sistema koristi pojam „instalacije korisnika“. Granica između ova dva dela i ujedno tačka u kojoj se ti delovi spajaju je „mesto priključenja“. Time se direktno ukazuje na činjenicu da je instalacija iza mesta priključenja u zoni odgovornosti i u svojini korisnika. Pri tome se ostaje u okvirima definicije priključka iz Zakona o energetici i podzakonskih akata tog zakona, a istovremeno ne postoji potreba da se upuštamo u preciznije definisanje da li su instalacije korisnika spoljašnje ili unutrašnje instalacije objekta koji se priključuje, i tome slično. Na taj način se postiže i potreban nivo opštosti prilikom određivanja mesta priključenja, kao tačke koja se u različitim slučajevima može naći na različitim mestima u prostoru u odnosu na regulacionu liniju i u odnosu na objekat koji se priključuje. Mesto priključenja može biti na javnoj površini, na regulacionoj liniji, unutar parcele na kojoj je objekat, izvan objekta, na objektu ili unutar objekta.

DEFINISANJE KLJUČNIH POJMOVA

Na osnovu razmatanja prikazanih u ovom radu zaključeno je da, u cilju što jednostavnijeg razgraničenja nadležnosti između operatora DS i korisnika, treba definisati pojam „mesto priključenja na DS“ tako da ta tačka postane tačka razgraničenaj svih prava, obaveza i odgovornosti. Drugi pojam koji treba definisati je pojam "priključak". Najjednostavniji način za to je da se definišu početna i krajnja tačka priključka. Imajući u vidu odredbe aktuelnog Zakona o energetici, jasno je da je jedna tačka koja određuje priključak mesto priključenja. Operator DS je u svojim internim aktima drugi kraj priključka nazvao mesto vezivanja priključka na DS. Ta tačka se mora odrediti u skladu sa metodologijom (3) u svakom konkretnom slučaju. Određivanje ove tačke je značajano sa stanovišta razgraničenja obaveza između operatora DS i korisnika u pogledu plaćanja troškova za stvaranje uslova za priključenje instalacije, tj. objekta na DS. Troškove razvoja sistema snosi operator sistema, a troškove priključenja, u koje spadaju troškovi izgradnje priključka, smosi korisnik. U ovom radu se predlažu sledeće definicije:

- **Mesto priključenja objekta na DS** – mesto razgraničenja odgovornosti između ODS i korisnika. EEO do mesta priključenja su vlasništvo operatora DS, a objekti koji se nalaze iza mesta priključenja su vlasništvo korisnika.
- **Mesto vezivanja priključka na DS** – tačka u DS u kojoj se priključak povezuje sa postojećim ili nedostajućim EEO.
- **Priključak** - skup vodova, opreme i uređaja kojima se instalacija korisnika fizički povezuje sa DS, od mesta razgraničenja odgovornosti (mesto priključenja objekta na DS) do najbliže tačke na sistemu u kojoj je priključenje tehnički i pravno moguće (mesto vezivanja priključka na DS), uključujući i merni uređaj.

ZAKLJUČAK

U cilju uspostavljanja jednostavnije regulative kojom se uređuju odnosi između operatora DS i ostalih učesnika tokom obavljanja delatnosti distribucije električne energije i upravljanja DS neophodno je jasno i nedvosmisleno definisati pojmove: mesto priključenja na DS i priključak. Imajući u vidu njihov značaj, nije primereno da operator DS ove pojmove definiše u internom aktu, kao što je to do sada slučaj, već je neophodno da se ti pojmovi definišu u propisu što većeg ranga. Mesto priključenja treba da postane mesto razgraničenja svih prava, obaveza i odgovornosti između operatora DS i korisnika. U ovom radu je dat predlog definisanja pojmova "mesto priključenja objekta na DS", „mesto vezivanja priključka na DS“ i „priključak“, sa idejom da tako definisani pojmovi budu opšte prihvaćeni u propisima RS.

LITERATURA

1. Zakon o energetici, 2014, "Sl.glasnik RS", br. 145/2014,
2. Uredba o uslovima isporuke i snabdevanja električnom energijom, 2013, „Sl. glasnik RS“, br. 63/2013,
3. Metodologija za određivanje troškova priključenja na sistem za prenos i distribuciju električne energije, 2015, "Sl.glasnik RS", br. 109/2015,
4. Metodologija za određivanje cene pristupa sistemu za distribuciju električne energije, 2012, "Sl.glasnik RS", br. 105/2012, 84/2013, 87/2013, 143/2014, 65/2015, 109/2015, 98/2016,
5. Zakon o energetici, 2004, "Sl.glasnik RS", br. 84/2014,
6. Zakon o elektroprivredi, 1991, "Sl.glasnik RS", br. 62/1994,
7. Odluka o opštim uslovima za isporuku električne enargije, 1994, "Sl.glasnik RS", br. 45/1991,
8. Zakon o energetici, 2011, "Sl.glasnik RS", br. 57/2011,
9. Osnovni tehnički zahtevi za priključenje malih elektrana na mrežu ED Srbije, 2003, Tehnička preporuka br.16, JP EPS, Direkcija za distribuciju električne energije,

10. Osnovni tehnički zahtevi za priključenej malih elektrana na distributivni sistem, 2011, Tehnička preporuka br.16, JP EPS, Direkcija za distribuciju električne energije,
11. Pravila o radu distributivnog sistema, 2017, "EPS Distribucija" d.o.o, Beograd
12. Zakon o planiranju i izgradnji, 2014, "Sl.glasnik RS", br. 145/2014
13. Pravilnik o sadržini, načinu i postupku izrade i način vršenja kontrole tehničke dokumentacije prema klasi i nameni objekata 2015, "Sl.glasnik RS", br. 23/2015,
14. The Distribution Code of Licenced Distribution Network Operators of Great Birtain, 2018
15. Distributed Generation Technical Interconnection Requirements, Interconnections at Voltages 50kv and Below, 2013, HydoOne Network Inc, Canada.